

Tổ chức hoạt động trải nghiệm trong dạy học môn Tự nhiên và Xã hội lớp 2 theo hướng phát triển năng lực người học

Trần Thị Mai Lan*, Nguyễn Hồng Sơn**, Chu Thị Bích Ngọc*

*Trường Đại học Hùng Vương, **Trường Tiểu học Tứ Xã 2 – Lâm Thao

Received: 18/02/2023; Accepted: 25/02/2023; Published: 6/3/2023

Abstract: Encourage students to apply what they have learned in life. In which, experiential activity is the process of learning through practice and experimentation; students have the opportunity to apply knowledge and ideas to real-life situations in which the student is the subject. Grade 2 Nature and Society subject includes highly practical topics, so experiential learning is one of the most effective methods to guide students to apply and develop creative thinking to meet the curriculum. general education program 2018.

Keywords: Experiential activities, Grade 2 Nature and Society, capacity development

1. Mở đầu

Hoạt động trải nghiệm (HĐTN) là một môn học trong chương trình giáo dục phổ thông 2018, được thiết kế theo các chủ đề hoạt động. Bên cạnh đó, tổ chức HĐTN còn được vận dụng trong dạy học các môn học nói chung và môn Tự nhiên và Xã hội (TN và XH) lớp 2 nói riêng. Trong đó, học sinh (HS) giữ vị trí trung tâm, tự mình khám phá các vấn đề, giải quyết các nhiệm vụ của quá trình dạy học dưới sự hướng dẫn của giáo viên (GV). Thông qua đó, HS không chỉ học tốt kiến thức mà còn học được các kỹ năng làm việc nhóm, tư duy phản biện, phát triển các năng lực bản thân, thu thập và xử lý thông tin, lập báo cáo và thuyết trình... Qua các giờ học được tổ chức theo HĐTN, HS thấy yêu thích môn học và hiểu kiến thức một cách sâu sắc hơn.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái niệm

HĐTN là hoạt động giáo dục do nhà giáo dục định hướng, thiết kế và hướng dẫn thực hiện, tạo cơ hội cho HS tiếp cận thực tế, thể nghiệm các cảm xúc tích cực, khai thác những kinh nghiệm đã có và huy động tổng hợp kiến thức, kỹ năng của các môn học khác nhau để thực hiện những nhiệm vụ được giao hoặc giải quyết những vấn đề của thực tiễn đời sống nhà trường, gia đình, xã hội phù hợp với lứa tuổi; thông qua đó, chuyển hoá những kinh nghiệm đã trải qua thành tri thức mới, kỹ năng mới góp phần phát huy tiềm năng sáng tạo và khả năng thích ứng với cuộc sống, môi trường và nghề nghiệp tương lai [1].

HĐTN có thể là một hình thức tổ chức dạy học, là một trong số các hình thức tổ chức dạy học, giáo dục

để tổ chức các hoạt động giáo dục, là một “CÁCH” để HS chiếm lĩnh tri thức, kỹ năng, kỹ xảo, hình thành năng lực, phẩm chất.

2.2. Quy trình tổ chức HĐTN trong dạy học môn TN và XH lớp 2

Trên cơ sở phân tích mục tiêu, nội dung kiến thức các chủ đề trong chương trình môn TN và XH lớp 2, dựa trên các nguyên tắc tổ chức HĐTN và mô hình học trải nghiệm của David Kolb, chúng tôi đề xuất quy trình tổ chức HĐTN trong dạy học môn TN và XH lớp 2 gồm: Bước 1. Lựa chọn chủ đề HĐTN, bước 2. Xác định mục tiêu của chủ đề, bước 3. Thiết kế tiến trình tổ chức HĐTN theo chu trình 4 pha (Pha 1: Trải nghiệm cụ thể; Pha 2: Quan sát, phản ánh; Pha 3: Trừu tượng hóa khái niệm; Pha 4: Thử nghiệm tích cực), bước 4. Thiết kế công cụ kiểm tra đánh giá [3], [4].

Chúng tôi đã thiết kế được 05 chủ đề tổ chức HĐTN trong dạy học môn TN và XH lớp 2 theo quy trình trên. Gồm có chủ đề Giữ sạch ngôi nhà thân yêu của em (Bài 4); Kho tàng tri thức lớp em (Bài 7); Siêu thị mini tại lớp học (Bài 11); Môi trường sống của một số loài cây (Bài 16); Sự kì diệu của cơ quan vận động (Bài 21).

Dưới đây, chúng tôi trình bày tóm lược chủ đề HĐTN “Siêu thị mini tại lớp học” trong môn TN và XH lớp 2 theo chương trình giáo dục phổ thông 2018.

SIÊU THỊ MINI TẠI LỚP HỌC

Bước 1: Lựa chọn chủ đề HĐTN

Qua nội dung kiến thức của bài 11. Hoạt động mua bán hàng hóa, chúng tôi lựa chọn chủ đề HĐTN: “Siêu thị mini tại lớp học”.

Bước 2: Xác định mục tiêu của chủ đề

a. Năng lực

a.1. Năng lực môn học

- Nêu tên những hàng hóa cần thiết cho cuộc sống hàng ngày trong gia đình gia đình.

- Nêu được lí do vì sao phải lựa chọn hàng hóa trước khi mua.

- Nêu được tác dụng của từng hàng hóa trong gia đình.

- Phân biệt được những việc nên làm và không nên làm để sử dụng một cách tốt nhất.

a.2. Năng lực chung

- Trải nghiệm trong thực tiễn để xác định tên và phân loại các hàng hóa trong gia đình.

- Lập và chia sẻ với bạn kế hoạch mua hàng hóa của mình.

b. Thái độ

- Bày tỏ cảm xúc, mong muốn của bản thân khi ngôi nhà của mình có đầy đủ các loại hàng hóa cần thiết.

- Biết giữ gìn, bảo vệ và sử dụng hàng hóa một cách hiệu quả nhất.

Bước 3: Thiết kế tiến trình HĐTN theo chu trình 4 pha

a. Pha 1. Trải nghiệm cụ thể (20 phút)

Mục tiêu: Tạo hứng thú cho HS vào bài học mới; Nêu tên những hàng hóa cần thiết cho cuộc sống hàng ngày trong gia đình gia đình; Trải nghiệm trong thực tiễn để xác định tên và phân loại các hàng hóa trong gia đình; Bước đầu biết sử dụng ngôn ngữ kết hợp với hình ảnh, cử chỉ để trình bày kết quả báo cáo của nhóm.

Tổ chức thực hiện:

- GV tổ chức cho HS chơi trò chơi: truyền điện để trả lời câu hỏi: trong gia đình em có những hàng hoá gì?. Sau đó liên hệ dẫn dắt vào bài mới (chủ đề HĐTN).

- GV tổ chức cho HS hoạt động theo nhóm và báo cáo chia sẻ về các hàng hóa mà HS mang đi của nhóm mình:

+ HS tập trung các hàng hóa của mình mang đi theo nhóm.

+ Đại diện mỗi nhóm chia sẻ, giới thiệu từng loại hàng hóa của nhóm mình có theo gợi ý:

(1) Tên hàng hóa, nơi mua, giá bao nhiêu.

(2) Sự cần thiết của hàng hóa đó trong mỗi gia đình.

(3) Chia sẻ thêm các hàng hóa có ở gia đình mà không mang được đến lớp (Tên hàng hóa, nơi mua, giá bao nhiêu).

- Nhận xét và tuyên dương.

- Kết luận: Những hàng hóa cần thiết trong ngôi nhà của mình như: quần áo, xe máy, xe đạp, bát, đĩa, ấm chén, sách vở, bút, tủ lạnh, điều hòa, tủ quần áo, bàn ghế,...

b. Pha 2. Quan sát, phản ánh (15 phút)

Mục tiêu: Nêu được tác dụng của từng hàng hóa trong gia đình; Phân biệt được từng hàng hóa cụ thể trong từng loại hàng hóa trong gia đình mình; Biết cách sử dụng, bảo quản các loại hàng hóa, đồ đạc trong gia đình.

Tổ chức thực hiện:

- GV tổ chức cho HS quan sát hình (SGK – 42, 43, 44, 45) và 1 số hình ảnh sưu tầm thêm (chiếu máy chiếu), hoạt động theo nhóm thảo luận trong thời gian 10 phút để trả lời câu hỏi:

+ Nêu tên các hàng hóa có trong mỗi hình.

+ Kể tên các hàng hóa cần thiết cho cuộc sống của gia đình trong số các hàng hóa trong hình.

+ Em hãy nêu cách sử dụng các loại hàng hóa, đồ đạc trong hình mà em biết.

+ Hoạt động mua bán hàng hóa thường diễn ra ở đâu? Cách trưng bày hàng hóa ở mỗi nơi như thế nào?

+ Bạn có thích được sống trong ngôi nhà đầy đủ đồ đạc, tiện nghi không? Vì sao?

+ Bạn đã làm gì để bảo quản các loại hàng hóa, đồ đạc của mình?

- GV tổ chức đại diện các nhóm báo cáo nội dung thảo luận, các nhóm khác nhận xét.

- GV đánh giá và kết luận: : Khi biết cách sử dụng hàng hóa, đồ đạc sẽ phục vụ cho cuộc sống sinh hoạt hàng ngày của chúng ta một cách tốt nhất đồng thời nếu biết cách bảo quản sẽ giúp hàng hóa, đồ đạc được sử dụng bền lâu.

c. Pha 3. Trừu tượng hóa (15 phút)

Mục tiêu: Giải thích được tại sao hàng hóa, đồ đạc lại cần thiết với cuộc sống gia đình mình, cần lựa chọn hàng hóa trước khi mua; Chia sẻ với bạn bè những nơi buôn bán các loại hàng hóa.

Tổ chức thực hiện:

- GV tổ chức cho HS quan sát thêm tranh ảnh về hàng hóa và những địa điểm mua bán hàng hoá cần thiết cho gia đình.

- GV tổ chức cho HS chơi trò chơi: Ai làm đúng?

- GV tổ chức cho HS tiếp tục thảo luận để trả lời câu hỏi:

+ Có cần lựa chọn trước khi mua hàng hoá không? Tại sao?

+ Tại sao hàng hóa, đồ đạc lại cần thiết với cuộc

sống gia đình mình.

+ Những địa điểm nào có hoạt động mua bán hàng hoá?

- Tổ chức cho các nhóm trả lời câu hỏi, các nhóm khác nhận xét và bổ sung.

- GV nhận xét và kết luận:

d. Pha 4. Thử nghiệm tích cực (20 phút)

Mục tiêu: Lập và chia sẻ với bạn kế hoạch mua hàng hóa của mình; Biết giữ gìn, bảo vệ và sử dụng hàng hóa một cách hiệu quả nhất.

Tổ chức thực hiện:

- GV tổ chức cho HS hoạt động theo nhóm để lập kế hoạch mua hàng hóa của nhóm mình. + Chia lớp thành 4 - 6 nhóm.

+ Phát dụng cụ thực hành: giấy A4, bút dạ.

+ Mỗi nhóm lựa chọn 1 trong 4 nội dung sau để lập kế hoạch mua hàng hóa trong thời gian 8 phút:

(1) Lập kế hoạch mua đồ dùng học tập cho năm học mới.

(2) Lập kế hoạch mua đồ dùng cần thiết cho phòng riêng của mình ở.

(3) Lập kế hoạch mua đồ dùng cần thiết khi về quê thăm ông bà.

(4) Lập kế hoạch mua đồ dùng cần thiết khi mình đi du lịch.

- GV gọi đại diện nhóm lên trình bày và giới thiệu sản phẩm của nhóm mình.

- GV tổ chức cho HS thảo luận và gọi HS trả lời:

+ Vì sao phải lập kế hoạch trước khi đi mua đồ?

+ Em thấy việc làm này có cần thiết không?

+ Em hãy đề xuất cách lựa chọn khi mua một hàng hóa.

- GV nhận xét, đánh giá và kết luận:

+ Cần lập kế hoạch trước khi mua đồ để tránh lãng phí và dự kiến được chi phí.

+ Cách lựa chọn khi mua một loại hàng hóa:

(-) Chọn thực phẩm tươi, chưa bị ngả màu, héo, úa và có mùi; hàng hóa có ghi rõ nguồn gốc xuất xứ, thành phần, ngày sản xuất và hạn sử dụng.

(-) Chọn mua quần áo cần xem kích cỡ, chất liệu và chưa bị rách hay tuột chỉ.

Bước 4. Thiết kế công cụ kiểm tra đánh giá

Câu 1. Quan sát hình ảnh, em hãy nêu tên, nơi mua, tác dụng của các loại hàng hóa trong mỗi hình ảnh quan sát được.

Câu 2. Trong gia đình em có những loại hàng hóa nào? Hãy viết 3-5 câu về tác dụng của hàng hóa mà em thích nhất và đề xuất cách lựa chọn hàng hóa đó khi em mua.

3. Kết luận

Chúng tôi đã tiến hành dạy thực nghiệm chủ đề “Siêu thị mini tại lớp học” tại lớp 2A₃ (39HS) – Trường tiểu học Tứ xã 2 và lớp 2A₃ (36HS) – Trường Tiểu học Supe (huyện Lâm Thao – Phú Thọ). Bước đầu cho thấy, HS hứng thú học tập khi thực hiện trải nghiệm về các loại hàng hóa mà chính HS mang đi để chia sẻ với các bạn trong nhóm và trước tập thể lớp, chủ động hoàn thành các nhiệm vụ trong mỗi pha của HĐTN. Các nhóm sôi nổi khi thực hiện trưng bày các loại hàng hóa của nhóm mình và chia sẻ giới thiệu các hàng hóa đó trước tập thể lớp. HS được làm quen với lập kế hoạch khi mua hàng hóa với các sự kiện khác nhau thông qua pha thử nghiệm tích cực, dự kiến chi phí và biết lựa chọn hàng hóa khi mua. Như vậy, tổ chức HĐTN trong dạy học môn TN và XH lớp 2 ở trường tiểu học là một trong những hình thức tổ chức dạy học tích cực đáp ứng chương trình giáo dục phổ thông 2018 – thể hiện rõ được quan điểm dạy học tích hợp và tích cực hóa hoạt động của HS, qua đó phát triển được cả năng lực đặc thù của môn học và năng lực chung của HS.

Tài liệu tham khảo

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Thông tư số 32/2018/TT- BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018 về Chương trình giáo dục phổ thông – Chương trình tổng thể*, Hà Nội.

2. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Thông tư số 32/2018/TT- BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018 về Chương trình giáo dục phổ thông – Môn TN và XH*, Hà Nội.

3. Dương Giáng Thiên Hương (2017), *HDTN sáng tạo – lí thuyết và vận dụng trong dạy học tiểu học*, Tạp chí Khoa học của Trường ĐHSP Hà Nội, Vol. 62, No. 1A, pp. 98-108.

4. Kolb, D. (1984), *Experiential Learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.